

1859.

537

359.

Õn sa Lutteruſſe

Katekismusſe

Õppetusſe Selletus.

537

Tallinna

trükkitud Lindworse Kirjadega, 1841 aastal.

P a l w e,

kui sinna hakkad Jummalala sanna
õppima.

Sh! armas taewane Jēsa, anna min-
nule omma pūhha Waimo, ja wal-
gušta mind, et minna sinno sanna nen-
da woiksin tūhhele panna, et minno sūd-
da se lābbi woiks parrandatud ja ueste
lodud sada; peāsta mind omma kalli san-
na lābbi keigest rummalusfest, ja anna
mulle ūllewelt sedda taewalikko tarkust,
sinno Poega Jesust diete tunda ja tem-
ma lābbi patto, kurrati ja keikide kurja
innimeste nou peāle woimust sada. On-
ništa nenda omma pūhha sanna minno
waese hinge õnnistusfeks, sesamma
sinno armsa Poia Jesusse Kristusse,
minno kalli õnnisteggia pārrast.

Amen!

Meie Nisti Õppetusse
wiis Peatükki.

Esimenne Peatük.

Jummalala kunnest Kāssust.

Esimenne Kāss.

Sul ei pea mitte teisi Jummalaid
sollema minno kõrwas.

Mis se on?

Meie peame Jummalat ūlle keige asjade
karta, armastama ja temma peāle lootma.

Teine Kāss.

Sinna ei pea mitte Jummalala omma
Jesanda nimme ilma asjata subho wõt-
ma; sest Jsand ei jätta tedda nuhtlemat-
ta, kes temma nimme kurjaste prugib.

Mis se on?

Meie peame Jummalat karta ja armasta-
ma, et meie temma nimme jures mitte ei nea, ei

wannu, ei lausu, ei walleta egga petta; waid et meie sedda keige hädda sees appi hüame, pallume, kidade ja tänname.

Kolmas Käsk.

Sinna pead pühapäwa pühitsema.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jummalat fanna ei põlga; waid et meie sedda pühaks peame, heal meel kuleme ja õppime.

Neljas Käsk.

Sinna pead omma isä ja omma emma crustama, et sinno kässt hästi käib, ja sinna kawa ellad Ma peäl.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie ommad wannemid ja isändid ei põlga egga wihhastata; waid et meie neid auustame, tenime, nende fanna kuleme, ja neid armsaste ja kalliste peame.

Wies Käsk.

Sinna ei pea mitte tapma.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse ihhule ühtegi kahjo egga kurja ei te; waid et meie tedda aitaime, ja temmale head teme keige ihho hädda sees.

Kues Käsk.

Sinna ei pea mitte abbiello ärrarikkuma.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie kassinaste ja puhtaste ellame kõnnette ja teggude sees, ja et iggaüks peab omma abbielise armastama ja auustama.

Seitsmes Käsk.

Sinna ei pea mitte warrastama.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse rahha ehk warra ei wõtta, egga kawwala kauba, egga pettise tõga ennesta pole ei kisu; waid et meie temma warra ja peatoidust aitaime kaswatada ja hoida.

Rahheksas Käsk.

Sinna ei pea mitte üllekohhut tunnistama omma liggimesse wasto.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse peäle mitte kawwalaste ei walleta, tedda mitte ei petta, keelt ei pekka, egga kurje kõnnesid temma peäle ei tõsta; waid et meie temma eest kostame, keik head temmast kõnneleme, ja keik asjad heaks kånname.

Ühheksas Käsk.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse kodda.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse pärrandust ehk kooda kawwalusfega ei püa, egga õigusse nimmel ennesta pole ei kisu; waid et meie tedda aitame, et temma sedda ennesele woiks piddada.

Rümmes Käff.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse naest, sullast, ümmardajat, weiksid, egga muud, mis temma pärralt on.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse naest, perret egga weiksid ärra ei arwatelle, egga wäggise ei wõtata; waid et meie neid maenitseme, et nemmad paigale jäwad, ja tewad, mis nende kohhus on.

Mis ütleb nüüd Jummal keikist neist, sinnatsist käskudest?

Temma ütleb nenda: Minna se Issand, sinno Jummal, ollen üks wägga wihhane Jummal, kes wannematte patud nuhtleb laste kätte, kolmandamast ja neljandamast põlwest sadik, kes mind wihkawad. Agga neile, kes mind armastawad, ja minno käskud peawad, teen minna head tuhhandest põlwest sadik.

Mis se on?

Jummal ahwardab nuhhelda keiki, kes need, sinnatsed käskud ülleastwad; sepärrast peame meie temma wihha kartma, ja mitte nendefinaste käskude wasto teggema; agga temma tootab armo ja keik head keikile, kes need käskud peawad; sepärrast peame meie tedda ka armastama, temma peäle lootma, ja hea melega temma käsko mõda teggema.

Teine Peatük.

Pühhasst Nistiussust.

Esimenne Dypetus:

Lomisest.

Minna ussun Jummal se Issa, keik gewäggerwama taewa ja Ma Loia sisse.

Mis se on?

Minna ussun, et Jummal mind ja keik lomad on lonud, mulle ihho ja hinge, filmad, kõrwad, ja keik liikmed, moistust ja keik meled on annud, ja weel hoiab; ning peälegi rided, kingad, sõmisse ja jomisse, kooda ja maia, naese ja lapsse, põllo, weiksid, ja keik wilja, keik ihho ja ello tarwidust ja toidust rohkeste ja iggapääw ka annab, ja keige hädda ja kurja eest hoiab ja kaitseb; ja

sedda keik teeb temma isfalikkust jummalikkust armust ja heldusfest, ja ei mitte sepárrast, et minna sedda wáart ehk teninud ollen; se eest on minno kohhus tedda kita, tánnada, tenida, ja temma sanna kuulda; se on tõeste tõssi.

Teine Syyetus:

Ärralunnastamisest.

Minna ussun Jeesusse Kristusse Jum- mala aino Poia meie Jeesanda sisse, kes on sadud pühhas Waimust, ilmale todud neitsist Mariast, kannatanud Pontsiu- se Pilatusse al, risti lödud, surnud ja mahhamaetud, alla lainud võrgohau- da, kolmandamal päwal jälle ülestou- nud surnust, üleslainud taewa, istub Jummalal omma keigewägewama Jeesa parremal kael, seält temma tulleb koh- hut moista ellawatte ja surnutte peäle.

Mis se on?

Minna ussun, et Jeesus Kristus tõsine Jummal, kes ommast Jeesast iggawest sündi- nud, ning ka tõsine innimenne, kes neitsist Ma- riast ilmale todud, minno Jeesand on, kes mind ärrakaddunud ja hukkamoistetud innimest on peästnud ja lunnastanud keigest pattust, surmast, ja kurrati wäest, ei mitte kulla egga hõbedaga, waid omma pühha kalli werrega, ja omma il- masüta kannatamisega ja surmaga; sepárrast et

minna temma omma piddin ollema, temma rikis temma al ellama, ja tedda tenima igga- wesses õigusses, waggadusess ja õnnistussess, nenda kui temma on ülestousnud surnust, ellab ja wallitseb iggaweste, se on tõeste tõssi.

Kolmas Syyetus:

Pühhitsemisest.

Minna ussun pühha Waimo sisse, üht pühha ristikogodust, pühhade õsfa- mist, pattude andeksandmist, lihha üles- tousmist ja iggawest ello, Amen.

Mis se on?

Minna ussun, et minna ommast melest ja wäest ei woi mitte Jeesusse Kristusse omma Jeesanda sisse uskuda, egga temma jure sada; waid pühha Waim on mind Ewangeliummi läbbi kutsnud, omma annetega walgustanud, ja õige usso sees pühhitfenud ja hoidnud; nenda kui temma keige pühha ristikogodusse Ma peäl kutsub, koggub, walgustab, pühhitseb, ja Jeesusse Kristusse jures õige ja aino usso sees hoiab; sesamma ristikogodusess temma minnule ja keikile usklikkudele iggapääw keik pattud rohkest andeks annab, ja wiimisel pä- wal mind ja keik surnud ülesárratab, ja min- nule keige usklikkudega Kristusse sees iggawest ello annab, se on tõeste tõssi.

Kolmas Peatük.

Pühhast Issa meie Palwest.

Issa meie, kes sa olled taewas, pühhitsetud sago sinno nimmi, tulgo meile sinno riik, sinno tahtminne sündko kui taewas, nenda ka Ma peäl, meie igga-pärawast leiba anna meile tännapäaw, ja anna meile andeks meie wõllad, kui meie andeks anname omma wõlglastele, ning ärra sada meid mitte kiusatusse sisse, waid peästa meid ärra sest kurjast; sest sinno pärrast on se riik, ning se wäggi, ning se au iggawest, Amen.

Issa meie, kes sa olled taewas.

Mis se on?

Jummal tahhab meid se läbbi armolikkult kutsuda, et meie peame uskma, tedda meie õige Issa ja meid temma õiget lapsed ollewad, et meie julgeste ja kindla lotussega tedda peame palluma, nenda kui armsad lapsed omma armsa issa palluwad.

Esimesenne Palwe.

Pühhitsetud sago sinno nimmi.

Mis se on?

Jummalala nimmi on käl isfeenneses pühha; agga meie pallume sesinnatses palwes, et se ka meie jures saaks pühhitsetud.

Kuida sünnib se?

Kui Jummalala sanna selgeste ja puhtaste õppetakse, ning meie ka pühhaste kui Jummalala lapsed sedda mõda ellame; sedda aita meid, armas taewane Issa! Agga kes teist wiisi õppetab, ja ellab, kui Jummalala sanna õppetab, se ei pühhitse mitte meie seas Jummalala nimme; se eest hoia meid, armas taewane Issa!

Teine Palwe.

Tulgo meile sinno riik.

Mis se on?

Jummalala riik tulleb käl ilma meie palweta isfeennesest; agga meie pallume sesinnatses palwes, et se ka meie jure tulleks.

Kuida sünnib se?

Kui taewane Issa omma pühha Waimo meile annab, et meie temma sanna temma pühha armo läbbi ussume, ja Jummalala melest pärrast ellame siin aialikkult ja seäl iggawest.

Kolmas Palwe.

Sinno tahtminne sündko kui taewas, nenda ka Ma peäl.

Mis se on?

Jummala hea armolinne tahtminne sünnib kül ilma meie palweta; agga meie pallume sessinnatses palwes, et se ka meie jures sünniks.

Kuida sünnib se?

Kui Jummal keik kurja nou ja tahtmist rikkub, ja kelab neid, kes meid ei tahha lasta Jummal nimme pühhiteda, egga temma riki meie jure tulla, kui on kurrati, mailma ja meie lihha tahtminne; waid finnitab ja hoiab meid kindlaste ommas sannas ning uskus meie otsani, se on temma armolinne ja hea tahtminne.

Neljas Palwe.

Meie iggapawast leiba anna meile tänapääw.

Mis se on?

Jummal annab iggapawase leiwa kül ilma meie palweta keikile kurja innimestele; agga meie pallume sessinnatses palwes, et temma meile annaks sedda moista, ja tännoga was-torõtta meie iggapawase leiwa.

Mis on iggapawane leib?

Keik, mis meie ihho toidusfeks ja üllespidamis-feks tarwis lähhab: söminne, jominne, rided, kinn-gad, koddõ, maia, põld, weikfed, rahha, warra, wagga abbikasa, waggad lapsed, wagga perre, waggad ja truid üllemad, hea wallitus, hea ilm, rahho, terwis, aus ello, head sõbrad, truid naabred, ja muud nisuggused asjad.

Bies Palwe.

Ja anna meile andeks meie wõllad, kui meie andeks anname omma wõlglastele.

Mis se on?

Meie pallume sessinnatses palwes, et tae-wane Issa mitte ei tahhaks wadata meie pat-tude peäle, egga nende pärrast meile sedda keelda, mis meie pallume; sest meie ep olle sedda mitte wäärt, mis meie pallume, egga polle sedda ka mitte teninud; waid temma tah-haks meile sedda keik armust anda, sest et meie iggapääw pasjo patto teme, ja selget nuhtlust tenime. Siis tahhame meie ka süddamest andeks anda, ja heal meel head tehha neile, kes meie wasto eksiwad.

Kues Palwe.

Ring ärra sada meid mitte kiusatusse sisse.

Mis se on?

Jummal ei kiusa kül keddagi, agga meie pallume sessinnatses palwes, et Jummal meid tahhaks hoida ja üllespidada, et kurrat, mailm ja meie lihha meid ei petta, egga sada ebba-usso, kaksipiddimõtlemisse, ja monne mu sure patto ja häbbi sisse, ja kui meid sega peaks kiusatama, et meie kummatagi wiimselt ärra-woidame, ja woimust same.

Seitsmes Palwe.

Waid peästa meid ärra sest kurjast.

Mis se on?

Meie pallume seßinnatses palwes kui ühhel hobil, et taewane Jēsa meid tahhaks peasta keigesuggusest ihho, ja hinge, warrandusse ja aukahjust, ja wimaks, kui meie surma tunnike tulleb, õnsa otsa meile anda, ja armoga seßinnatsesst hädäda orrust ennese jure taewa wõtta.

Wiimsed palwe sannad:

Sest sinno pärralt on se riik, ning se wägi, ning se au iggawest, Amen.

Mis on Amen?

Se on, et minna pean kindlaste uskma, et taewane Jēsa meie palwed heldeste on wastowõtnud ja kuulnud; sest et temma isse on meid käsknud nenda palluda, ja tootanud, et temma meid tahhab kuulda. Amen, Amen, se on: jah, jah, se peab tõeste nenda sündima.

—————
 Neljas Peatük.

Pühast Ristimisest.

Mis on ristminne?

Ristminne ep olle mitte paljas wessi, waid nisuggune wessi, mis Jummalä käskus on seätud, ja Jummalä sannaga ühtepandud.

Mis Jummalä sanna se on?

Kui meie Jēsand Jēsus Kristus ütleb Mat. teusse ramato wiimses peatükis: (28, 19.)

Minge ja õppetage keif rahwast, ja ristige neid Jummalä se Jēsa, ja se Poia, ja se pühä Wäimo nimmel.

Mis annab ehk sadab ristminne?

Temma sadab pattude andeksandmist, peastab ärra surmast ja kurratist, ja annab iggawest õnnistust keifile, kes sedda ussuwad, mis Jummalä sanna ja tootused kulutawad.

Misuggused on need Jummalä sannad ja tootused?

Kui meie Jēsand Jēsus Kristus ütleb Mat. tusse ramato wiimses peatükis: (16, 16.) Kes ussub, ja tedda ristitakse, se peab õnsaks sama, agga kes ei ussu, tedda peab hukka moistetama.

Kuida woib wessi ni sured asjad tehha?

Wessi ei te sedda tõeste mitte, waid Jummalä sanna, mis weega ja wee jures on, ja usk, mis seddasamma Jummalä sanna wee sees ussub; sest ilma Jummalä sannata on wessi paljas wessi, ja ei mitte ristminne; agga Jummalä sannaga on ta üks ristminne, se on üks ello wessi täis armo, ja uesündimisese pessemisese pühä Wäimo läbbi, kuida pühä Paulus ütleb Titusse ramato kolmandamas peatükis: Jummal on meid õnsaks teinud uesündimisese pessemisese ja pühä Wäimo uendamisese läbbi, tedda temma on wäljawallanud meie peäle rohkestē Jēsusse Kristusse meie õnnisteggia läbbi, et meie temma armo läbbi bigeks tehtud, iggawesse ello pärriaks pidime sama lotusse järrel; se on üks tõssine sanna.

Mis tähendab nisuggune wee ristminne?

Se tähendab, et wanna Adam (se on meie pattune südda) peab iggapäwase kahhetsemise ja pattuspöõrmise läbbi meie sees ärraupputud sama ja surrema, keige patto ja kurja himudtega, ja iggapäw jälle ettetullema ja üllestoušma se uus innimenne, kes digušses ja puhastušses Jummalala ees peab iggaweste ellama.

Kus se on kirjutud?

Pühha Paulus ütleb ommas ramatus Roma rahwale kirjutud, kuendamis peatükis: Meie olleme Kristussega mahhamaetud ristmisse läbbi surma sisse, et, otsego Kristus on üllestarratud surnust Jesa au läbbi, meie ka nenda peame udes ellus kaima.

Wies Peatük.

Pühhasi Altari Saakramentist.

Mis on Altari Saakrament?

Se on meie Isfanda Jesusse Kristusse tõsine ihho ja werri, leiwa ja wina al meile ristrahwale süa ja jua, Kristussest ennesest seatud.

Kus se on kirjutud?

Nenda kirjutawad need pühhad Ewangelistid: Matteus, Markus, Lukas ja pühha Paulus:

Meie Isfand Jesus Kristus sel õsel, mil tedda ärraanti, wõttis leiba, tänas, murdis ja andis omma Jüngrittele ja ütles: wõtke, söge, se on minno ihho, mis teie eest antakse, sedda tehke minno mällestusseks.

Selsammal kombel wõttis temma ka karrika pärrast õhto sömaaega, tänas ja andis omma Jüngrittele ja ütles: wõtke, joge keif seält seest, sesinnane karrikas on se uus seadus minno werres, mis teie ja mitme eest ärrawallatakse pattude andeksandmisseks; sedda tehke, ni mittoford, kui teie sest jote, minno mällestusseks.

Mis kasso on meil sestuggusest sõmisest ja jomisest?

Sedda näitwad meile needsinnatsed Kristusse sannad: mis teie eest ärraantakse ja ärrawallatakse pattude andeksandmisseks; se on, et meile saakramenti sees pattude andeksandmist, ello ja õnnistust nende sannade läbbi antakse; sest kus pattude andeksandminne on, seal on ka ello ja õnnistus.

Kuida woib ihholik sõminne ja jominne nisuggused sured asjad tehha?

Sõminne ja jominne ei te sedda tõeste mitte, waid need Kristusse sannad: mis teie eest ärraantakse ja ärrawallatakse pattude andeksand-

missüks; need sannad on ihsolikko sõmisse ja jomisse jures kui üllem assi saakramentis, ja kes needhammad sannad ussub, sel on, mis nemmad tunnistawad, pattude andeksandminne.

Kes wõitab ausaste sefinnatse saakramenti wasto??

Paastma ja ihho polest ennast walmistama, on üks kaunis wälaspiddine kombe; agga se on diete ja hästi walmistud, kellet usk on nendefinnaste Kristusse sannade peäle: mis teie eest ärraantakse ja ärrawallatakse pattude andeksandmissüks; agga kes needfinnatsid sanno ei ussu, ehk kaksipiddi mõtleb, se ep olle mitte wäärt, egga hästi walmistud, sest se sanna: teie eest, tahhab selged usklikud süddamed.

Hommiko Palwe.

Dnnistago mind Jummal Issa, Poeg, ja pühha Waim, Amen.

Minna tännan sind, minno armas taewane Issa, Jesusse Kristusse sinno armsa Poia meie Issanda läbbi, et sinna mind minnewal õsel olled armolikfult hoidnud ja kaitstud keige ihho ja hinge kahjo eest. Minna pallun sind, anna mulle armo, et minna woiksin ommad pattud süddamest tunda, kahhetseda ja mahhajätta; ning anna mulle andeks keif minno pattud ja eksitused, misga minna sind ollen wihhastanud; kaitse ja hoia mind sefinnatsel päwal armolikfult keige patto, kurja ja kahjo eest, et keif minno mõtte, sanna, teggo ja ello woiks sinno mele pärrast olla. Sest minna annan omma ihho ja hinge, meie üllema wallitseja ja keif muud üllemad, meie wannemad, suggulased, waenlased, keif ristirahwast, ja keif, mis mul on, sinno holeks; sinno pühha Waim wallitsego mind, sinno pühha Ingel olgo minno jures, et kurri waenlane ühtegi melewalda minno peäle ei sa, Amen.

Palwed enne Sõmaaega.

Reikide silmad lootwad, Issand, sinno peäle, ning sinna annad neile nende roga ommal aial. Sinna teed lahti ommad helded ja rohked käd, ja täidad teit, mis ellab, hea melega.

Au olgo Jummalale Issale, Poiale, ja pühha Waimule, Amen.

Issa meie, kes sa olled taewas, n. t. s.

Issand Jummal, taewane Issa, õnnista meid ja needsinna sinno annid, mis meie sinno rohkest armust wastotõttame Jeesuse Kristusse meie Issanda läbbi, Amen.

Kristus ütleb: Innimenne ei ella mitte üksipäinis leiwast, waid iggaühhest sanast, mis Jummalala suust läbbi käib, Amen.

Palwed pärrast Sõmaaega.

Tännage Issandat, sest temma on held, ja temma heldus kestab igga west; kes keige lihale roga annab, weistele nende sõmist annab, neile norile kaarnaile, kes tedda appi hüüdwad. Tem

mal ey olle rõmo hobbose wäest, egga me lehead ühhegi luist; Issandal on mele, hea neist, kes tedda kartwad ja temma armo peäle lootwad.

Au olgo Jummalale Issale, Poiale, ja pühha Waimule, Amen.

Issa meie, kes sa olled taewas, n. t. s.

Mei tänname sind, Issand Jummal taewane Issa, Jeesuse Kristusse meie Issanda läbbi, keige sinno ande ning heateggemisse eest, kes sinna ellad ning wallitsed iggaweste, Amen.

Jummal olgo fidetud ja tännatud sõmisse ja jomisse ning temma kallilanna eest; temma andko meile edespiddi meie iggapärawast leiba, ja õnnistago meid ka hinge polest Jeesuse Kristusse meie Issanda läbbi, Amen.

Issand, sinno suur nimmi olgo fidetud nüüd ja iggaweste, Amen.

Shto Palwe.

Sunnistago mind Jummal Issa, Poeg, ja püh-
ha Waim, Amen.

Minna tännan sind, minno armas
taewane Issa, Jesusse Kristusse
sinno armsa Poia meie Issanda läbbi, et
sinna mind minnewal päwal olled ar-
molikkult hoidnud ja kaitstud feige ihho
ja hinge kahjo eest. Minna pallun sind,
anna mulle armo, et minna woiksin om-
mad pattud süddamest tunda, kahhetseda
ja mahhajätta, ning anna mulle andeks
feit minno pattud ja eksitused, misga
minna sind ollen wihhastanud; kaitse
ja hoia mind selfinnatsel õsel armolik-
kult feige patto, kurja ja kahjo eest, et
feit minno mõtte, sanna, teggo ja ello
woiks sinno mele pärrast olla. Sest min-
na annan omma ihho ja hinge, meie
üllema wallitseja ja feit muud üllemad,
meie wannemad, suggulased, waenlased,
feit ristirahwast, ja feit, mis mul on,
sinno holeks; sinno pühha Waim wallit-
sego mind, sinno pühha Ingel olgo minno
jures, et kurri waenlane ühtegi mele
walda minno peäle ei sa, Amen.

